

Н. Б. Косаревич, кандидат економічних наук, докторант кафедри публічного управління, адміністрування і національної безпеки Івано-Франківського національного технічного університету нафти і газу
<https://orcid.org/0009-0004-9840-9732>

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ УДОСКОНАЛЕННЯ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ ФІНАНСОВОГО МЕНЕДЖМЕНТУ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД

У статті обґрунтовано концептуальні засади удосконалення державної політики фінансового менеджменту територіальних громад крізь призму механізмів державного управління в умовах децентралізації, воєнних викликів та післявоєнного відновлення. Дослідження виходить із оцінки результатів бюджетної реформи 2014–2020 рр., яка розширила фінансову автономію громад і змінила архітектуру міжбюджетних відносин. Водночас повномасштабна війна актуалізувала нові управлінські ризики, посилила диспропорції податкоспроможності та знизила ефективність чинних інструментів фінансового вирівнювання, що потребує переосмислення ролі держави у формуванні результативної моделі фінансового менеджменту на місцевому рівні.

Методологічну основу становить інституційний підхід до аналізу державного регулювання місцевих фінансів із виокремленням цільових, нормативно-правових, організаційних та фінансово-економічних механізмів впливу. Систематизовано функціональні компоненти фінансового менеджменту громад – стратегічне та середньострокове бюджетне планування, виконання бюджету, міжбюджетне регулювання, фінансовий контроль і аудит, управління боргом та інвестиційну діяльність – як об'єкти державної політики та інструменти забезпечення фінансової стійкості.

Аналітичне підтвердження отриманих положень здійснено шляхом аналізу виконання місцевих бюджетів за 2025 рік та комплексної оцінки фінансової спроможності громад за підсумками 2024 року із застосуванням адаптованої моделі тесту Кена Брауна. Встановлено, що наявні диспропорції у фінансових можливостях громад суттєво обмежують їх управлінський потенціал і зумовлюють необхідність диференційованих підходів державної підтримки. Обґрунтовано доцільність переходу від переважно моделі фінансового вирівнювання та покриття дефіцитів до моделі, орієнтованої на розвиток, яка поєднує інструменти стабілізації, посилення інституційної спроможності органів місцевого самоврядування та розширення можливостей інвестиційної діяльності. Запропоновані підходи спрямовані на підвищення ефективності державної політики, зміцнення бюджетної стійкості громад та інтеграцію фінансового менеджменту у систему післявоєнного відновлення країни.

Ключові слова: державна політика, фінансовий менеджмент, територіальні громади, місцеві бюджети, фінансова спроможність, післявоєнне відновлення.

N. B. Kosarevych. Conceptual principles of improving the state policy of financial management of territorial communities

The article substantiates the conceptual foundations for improving the state policy of financial management of local communities through the prism of public administration mechanisms in the context of decentralization, military challenges, and post-war recovery. The study is based on an assessment of the results of the 2014–2020 budget reform, which expanded the financial autonomy of communities and changed the architecture of interbudgetary relations. At the same time, full-scale war has brought new management risks to the fore, exacerbated disparities in tax capacity, and reduced the effectiveness of existing financial equalization instruments, requiring a rethinking of the state's role in shaping an effective model of financial management at the local level.

The methodological basis is an institutional approach to analyzing state regulation of local finances, highlighting targeted, regulatory, organizational, and financial-economic mechanisms of influence. The functional components of community financial management – strategic and medium-term budget planning, budget execution, inter-budgetary regulation, financial control and audit, debt management and investment activities – are systematized as objects of state policy and instruments for ensuring financial stability.

Analytical confirmation of the findings was carried out by analyzing the implementation of local budgets for 2025 and conducting a comprehensive assessment of the financial capacity of communities based on the results of 2024 using an adapted version of Ken Brown's test model. It has been established that the existing disparities in the financial capabilities of communities significantly limit their management potential and necessitate differentiated approaches to state support. The feasibility of transitioning from a predominantly financial equalization and deficit coverage model to a development-oriented model that combines stabilization instruments, strengthening the institutional capacity of local self-government bodies, and expanding investment opportunities has been substantiated. The proposed approaches are aimed at improving the effectiveness of state policy, strengthening the budgetary sustainability of communities, and integrating financial management into the country's post-war recovery system.

Key words: state policy, financial management, territorial communities, local budgets, financial capacity, post-war recovery.

© Н. Б. Косаревич, 2026

Стаття поширюється на умовах ліцензії відкритого доступу (CC BY 4.0)

Постановка проблеми. Реформа децентралізації 2014–2020 рр. суттєво трансформувала систему місцевих фінансів в Україні, розширивши бюджетні повноваження та ресурсну базу територіальних громад. Створення об'єднаних територіальних громад і запровадження прямих міжбюджетних відносин із державним бюджетом супроводжувалося оновленням законодавчої бази, зокрема Податкового та Бюджетного кодексів України. Відповідно до розділу III Бюджетного кодексу, громадам встановлені стабільні джерела доходів, визначальним з яких є податок на доходи фізичних осіб (60 %), що став основним бюджетоутворюючим ресурсом поряд із місцевими податками і зборами, рентними платежами та міжбюджетними трансфертами.

Унаслідок бюджетної децентралізації частка власних доходів місцевих бюджетів у консолідованому бюджеті України (без трансфертів) у 2017–2021 рр. стабілізувалася на рівні 22–24 %, досягнувши у 2022 р. пікового значення 24,4 %. Разом із тим повномасштабна війна 2022–2024 рр. зумовила суттєві фіскальні виклики, зокрема скорочення податкових надходжень, через вилучення «військового» ПДФО до державного бюджету з жовтня 2023 р. та випереджаючого зростання централізованих видатків на оборону. Як наслідок, за підсумками 2024 р. частка доходів місцевих бюджетів у зведеному бюджеті скоротилася до 15,8 %, що стало найнижчим показником з початку реформи децентралізації [8].

Попри це, місцеві бюджети загалом зберегли відносну фінансову стійкість, що було досягнуто шляхом оптимізації видатків та відтермінування інвестиційних проектів. Разом з викладеним, істотна диференціація податкоспроможності громад посилила проблему горизонтального бюджетного вирівнювання. У цих умовах фінансовий менеджмент територіальних громад зазнає трансформування в антикризово-адаптивну модель, яка поєднує завдання забезпечення бюджетної стійкості, безперервності публічних послуг та формування передумов післявоєнного відновлення, з одночасним аналізом потреби в концептуальному перегляді державної політики у цій сфері.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика державної політики фінансового менеджменту територіальних громад широко представлена у вітчизняних дослідженнях у межах теорії місцевих фінансів, бюджетної децентралізації та фінансової спроможності громад, зокрема в умовах воєнних і кризових трансформацій. Водночас у науковій літературі переважає фрагментарний підхід до аналізу окремих інструментів фінансового управління, що зумовлює потребу в їх концептуальному узагальненні в межах цілісної державної політики.

Теоретико-методологічні засади фінансової політики та фінансового менеджменту територіальних громад, їх роль у забезпеченні фінансової самостійності й конкурентоспроможності територій розкрито у працях Б. І. Пшика [11], Ю. М. Петрушенка, В. Т. Венцеля та А. В. Височиної [9], І. О. Цимбалюк, Н. В. Павліхи та О. А. Корнелюка [13]. Питання фінансової стійкості та спроможності громад досліджуються у роботах М. М. Бурика [2], Т. А. Коляди та О. С. Альохіної [6], М. М. Пітюлича та ін. [10], де акцент зроблено на податкоспроможності, структурі доходів і рівні дотаційності місцевих бюджетів. Зазначені дослідження, здебільшого, не забезпечують формування інтегрованої моделі державної політики фінансового менеджменту.

Особливості фінансової політики територіальних громад у період воєнного стану та адаптаційні механізми місцевих фінансів висвітлено у працях Л. Квасній, З. Квасній та Ю. Даниленко [4], а також Т. Е. Беялова та ін. [1], де проаналізовано вплив безпекових викликів і зміни бюджетних пріоритетів. Окремі аспекти управління фінансовим забезпеченням розвитку громад та їх інвестиційного потенціалу розглянуто в дослідженнях О. М. Ковальнової та О. Є. Бурлаки [5]. Проте в цих роботах фінансовий менеджмент переважно аналізується на локальному рівні, без достатнього акценту на ролі загальної державної політики.

Отже, попри значний науковий доробок у сфері місцевих фінансів, недостатньо дослідженим залишається питання формування цілісної концепції удосконалення державної політики фінансового менеджменту територіальних громад, яка б поєднувала інституційні, бюджетно-фіскальні та стимулюючі інструменти з урахуванням воєнних і післявоєнних трансформацій, що й зумовлює актуальність та наукову новизну даного дослідження.

Метою статті є обґрунтування концептуальних засад удосконалення державної політики фінансового менеджменту територіальних громад на основі системного аналізу інституційно-економічних механізмів управління місцевими фінансами, оцінки фінансової спроможності громад та визначення диференційованих напрямів підвищення їх бюджетної автономії і фінансової стійкості в умовах децентралізації, воєнних та післявоєнних трансформацій економіки.

Виклад основного матеріалу. Фінансовий менеджмент територіальних громад є системоутворюючим елементом публічного управління, що забезпечує формування, розподіл і використання фінансових ресурсів на місцевому рівні з метою досягнення фінансової спроможності громад, сталого розвитку та підвищення якості публічних послуг. В умовах децентралізації та розширення бюджетної автономії роль фінансового менеджменту трансформується від суто адміністративного до стратегічного.

У науковому розумінні фінансовий менеджмент територіальних громад доцільно трактувати, як комплексну систему принципів, методів та інструментів управління місцевими фінансами, що охоплює бюджетне планування і виконання бюджету, міжбюджетні відносини, фінансовий контроль, управління боргом та інвестиційну діяльність. Його концептуальною основою виступає синтез положень теорії публічних фінансів, інституціональної економіки та багаторівневого врядування [7].

Фінансовий менеджмент територіальних громад в Україні функціонує в межах комплексної нормативно-правової системи, ядром якої є Бюджетний та Податковий кодекси України. Бюджетний кодекс визначає структуру місцевих бюджетів, склад доходів і видатків, принципи міжбюджетних відносин та механізми бюджетного вирівнювання. Нормами кодексу закріплено формування місцевих бюджетів за рахунок власних і закріплених доходів, а також заборону втручання державних органів у процес їх складання та виконання, що узгоджується із Законом України «Про місцеве самоврядування в Україні». Ключовим бюджетотворюючим ресурсом громад залишається податок на доходи фізичних осіб, частка якого відповідно до ст. 64 Бюджетного кодексу становить 60 %, а починаючи з 2022 року – 64 % як тимчасовий антикризовий захід. Система міжбюджетного вирівнювання передбачає застосування базової та реверсної дотацій, зокрема вилучення 50 % перевищення доходів у громад з індексом податкоспроможності понад 1,1 [3].

Податковий кодекс України конкретизує перелік і ставки місцевих податків та зборів і визначає нормативи зарахування загальнодержавних податків до місцевих бюджетів, формуючи фіскальну основу бюджетної автономії громад. Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні» закріплює виключні бюджетні повноваження місцевих рад та гарантії самостійності місцевих бюджетів, у тому числі через механізм мінімального бюджету місцевого самоврядування. Стратегічні напрями розвитку міжбюджетних відносин окреслюються Бюджетною декларацією та Стратегією управління державними фінансами, які у 2022–2025 роках передбачали підтримання частки доходів місцевих бюджетів на рівні не менше 20–25 % консолідованого бюджету. Водночас вплив воєнних факторів унеможливив досягнення запланованих параметрів. Додаткове регуляторне значення мають спеціальні закони щодо добровільного об'єднання та співробітництва громад, регіональної політики та щорічні закони про Державний бюджет України. Також в нормативну основу фінансової самостійності громад включені положення Європейської хартії місцевого самоврядування, які інтегровані в національне законодавство, незважаючи на потреби подальшого інституційного вдосконалення для їх практичної реалізації.

Отже, поєднання нормативно-правового регулювання, бюджетно-фіскальних інструментів та інституційних механізмів зумовлює формування комплексної системи фінансового менеджменту територіальних громад. Концептуальну модель зазначеної системи, що відображає її ключові компоненти та функціональні взаємозв'язки, представлено на рисунку 1.

Представлена концептуальна модель фінансового менеджменту територіальних громад становить методологічну основу для подальшого аналізу її ключових функціональних компонентів, що базується на доцільності розгляду окремих інструментів фінансового менеджменту крізь призму їх впливу на формування фінансової спроможності громад.

Рис. 1. Концептуальна модель фінансового менеджменту територіальних громад

Джерело: сформовано автором

Бюджетне планування виступає ядром фінансового менеджменту територіальних громад, оскільки визначає можливості реалізації місцевої соціально-економічної політики. Водночас у практиці органів місцевого самоврядування зберігаються проблеми домінування короткострокового підходу, формалізації програмно-цільового методу та слабкої інтеграції бюджетних програм зі стратегіями розвитку. Удосконалення державної політики в цій сфері потребує посилення зв'язку між стратегічним плануванням та бюджетним процесом, а також розвитку бюджетування, орієнтованого на результат.

Міжбюджетні трансферти залишаються ключовим інструментом вирівнювання фінансової спроможності громад, виконуючи важливу соціальну функцію. Їх функціонування супроводжується недостатньою стимулюючою роллю, обмеженими можливостями прогнозування та ризиками політичного впливу. Це актуалізує необхідність посилення податкової автономії громад, розширення дохідної бази місцевих бюджетів та переходу до прозорих формульних механізмів розподілу трансфертів відповідно до європейських підходів.

Важливим елементом фінансового менеджменту є система фінансового контролю та підзвітності, що включає зовнішній державний аудит, внутрішній фінансовий контроль і громадський нагляд. Разом з тим, ефективність контролю знижують формалізація процедур, недостатнє застосування ризик-орієнтованого підходу та обмежене використання цифрових інструментів моніторингу, що зумовлює потребу розвитку внутрішнього аудиту в громадах та розширення практик відкритих бюджетів.

Фінансовий менеджмент територіальних громад також охоплює управління розвитковими фінансами, зокрема залучення інвестицій, реалізацію державно-приватного партнерства та використання проєктного фінансування. Міжнародний досвід свідчить, що ефективність цієї сфери менеджменту забезпечується активним використанням муніципальних облігацій, створенням місцевих фондів розвитку, інституціоналізацією агенцій регіонального розвитку та координацією фінансової й інвестиційної політики. Найбільш актуальним для України є формування державної політики підтримки інвестиційної спроможності громад на основі сучасних фінансових інструментів і гарантійних механізмів.

Для перевірки актуальності та практичної релевантності запропонованих концептуальних положень необхідно проведення аналізу оперативних показників виконання місцевих бюджетів у 2025 р., що відображають адаптацію фінансового менеджменту громад до умов воєнної економіки.

Показники виконання місцевих бюджетів за 2025 р. підтверджують адаптаційний характер фінансового менеджменту територіальних громад в умовах воєнної економіки. Так, до загального фонду місцевих бюджетів (без урахування міжбюджетних трансфертів) надійшло 514,0 млрд грн, що на 14,0 % перевищує показник 2024 р. Домінуючу роль у формуванні доходів зберігає податок на доходи фізичних осіб, надходження якого у 2025 р. становили 300,3 млрд грн, із перевищенням попереднього року на 16,6 %, що вкотре підкреслює його статус вагомого бюджетоутворюючого джерела місцевих бюджетів. Водночас зберігається суттєва регіональна асиметрія податкових надходжень: поряд із зростанням ПДФО у низці регіонів понад середній рівень по Україні (понад 20 %), у Донецькій та Луганській областях зафіксовано від'ємну динаміку доходів, що актуалізує роль міжбюджетного вирівнювання. У 2025 р. обсяг міжбюджетних трансфертів місцевим бюджетам становив 203,5 млрд грн, зокрема реверсна дотація – 15,2 млрд грн, як свідчення необхідності збереження фіскальної спроможності механізмів бюджетного регулювання в умовах підвищених воєнних ризиків [3].

У межах державної політики фінансового менеджменту територіальних громад фінансова спроможність виступає інтегральним результативним показником ефективності інституційно-економічних механізмів бюджетного регулювання, міжбюджетного вирівнювання та стимулювання місцевого розвитку. Саме рівень фінансової спроможності відображає здатність громад забезпечувати виконання власних і делегованих повноважень, підтримувати безперервність публічних послуг та формувати ресурсну базу розвитку в умовах децентралізації і воєнних викликів.

Згідно з результатами комплексної оцінки фінансової спроможності територіальних громад України за підсумками 2024 р. (оприлюдненим порталом «Децентралізація»), яка базується на адаптованій 10-бальній методиці тесту Кена Брауна, в Україні було проаналізовано 1331 територіальну громаду (без урахування тимчасово окупованих територій). Отримані результати засвідчують суттєву диференціацію фінансової спроможності громад, що свідчить про нерівномірну реалізацію державної політики фінансового менеджменту на місцевому рівні [8, 12]. Узагальнені результати розподілу громад за рівнями фінансової спроможності наведено в табл. 1.

Результати оцінювання засвідчують, що лише близько третини територіальних громад характеризуються високим рівнем фінансової спроможності. Про недостатню здатність наявних інструментів державної політики фінансового менеджменту забезпечувати належний рівень бюджетної автономії та фінансової стійкості значної частини громад свідчить фінансовий стан понад 26% громад з низькою або критичною спроможністю.

Таблиця 1
Розподіл територіальних громад України за рівнем фінансової спроможності (2024 р.)

Рівень фінансової спроможності	Кількість громад	Частка, %
Висока	456	34,3
Оптимальна	284	21,3
Задовільна	242	18,2
Низька	218	16,4
Критична	131	9,8
Разом	1331	100

Джерело: [8]

Виявлена асиметрія зумовлена поєднанням територіальних і воєнних чинників, істотними відмінностями у податкоспроможності громад та їх високою залежністю від міжбюджетних трансфертів, що водночас вказує на обмежену результативність існуючих механізмів горизонтального вирівнювання та недостатню стимулюючу роль міжбюджетних інструментів. Відставання середніх показників доходів загального фонду місцевих бюджетів на одного мешканця від обсягів видатків формує структурну фінансову вразливість громад, знижує їх інвестиційний потенціал і обмежує можливості реалізації стратегій місцевого розвитку, поглиблюючи міжтериторіальні диспропорції.

У цьому контексті результати оцінки фінансової спроможності територіальних громад підтверджують необхідність переорієнтації державної політики фінансового менеджменту від переважно компенсаторної моделі до моделі стимулювання розвитку, що передбачає диференційований підхід до підтримки громад, удосконалення формульних механізмів міжбюджетного вирівнювання, посилення податкової автономії та інтеграцію фінансових інструментів з ув'язкою політики післявоєнного відновлення.

Результати оцінювання фінансової спроможності територіальних громад за звітними бюджетними показниками 2024 р., проведеного із застосуванням адаптованої 10-бальної моделі тесту Кена Брауна та системи 11 фінансово-економічних індикаторів, засвідчили суттєву диференціацію громад за рівнем фінансової стійкості. Оцінювання здійснювалося за показниками доходів і видатків загального фонду в розрахунку на 1 мешканця, капітальних видатків, рівня дотаційності, питомої ваги трансфертів і місцевих податків у структурі доходів, а також за індикаторами структури видатків і витрат на утримання управлінського апарату. Виявлена диференціація обумовлює доцільність відмови від уніфікованого підходу до реалізації державної політики фінансового менеджменту на користь диференційованої моделі, зорієнтованої на специфіку ресурсної бази, структури видатків та інституційної спроможності різних груп громад.

У цьому контексті державна політика фінансового менеджменту має бути спрямована не лише на вирівнювання поточної бюджетної забезпеченості, але і на формування довгострокової фінансової спроможності громад через поєднання фіскальних, інституційних та стимулюючих інструментів. Доцільність практичної імплементації диференційованого підходу у вигляді пакетів інструментів за рівнями спроможності наведена у табл. 2.

Запропонована методика ґрунтується на результатах оцінювання таких ключових параметрів, як доходи та видатки загального фонду на одного мешканця, структура бюджетних видатків, рівень дотаційності, питома вага трансфертів і місцевих податків, а також співвідношення поточних і капітальних витрат. Для громад з високим і оптимальним рівнем фінансової спроможності доцільним є переорієнтація державної політики з підтримуючої на стимулюючу, з акцентом на інвестиційний розвиток та розширення фінансової автономії.

Для громад із задовільним, низьким і критичним рівнями фінансової спроможності першочергового значення набувають інструменти стабілізації та вирівнювання, спрямовані на забезпечення мінімально необхідного рівня бюджетної забезпеченості та підвищення управлінської спроможності. У таких випадках державна політика фінансового менеджменту має поєднувати фінансову підтримку з інституційними вимогами щодо оптимізації видатків, розвитку міжмуніципального співробітництва та підвищення ефективності використання бюджетних ресурсів.

Таблиця 2

Диференційовані напрями удосконалення державної політики фінансового менеджменту територіальних громад, залежно від рівня фінансової спроможності

Рівень фінансової спроможності громади	Ключові проблеми (за результатами індикаторів)	Пріоритетні напрями державної політики фінансового менеджменту
Високий	Високі доходи на 1 мешканця; значна частка місцевих податків; відносно низька дотаційність	Стимулювання інвестиційної активності; розширення можливостей муніципальних запозичень; запровадження фінансових інструментів розвитку (облігації, ДПП); зменшення реверсної дотації для заохочення зростання
Оптимальний	Збалансовані доходи і видатки; помірна залежність від трансфертів	Підтримка нарощування власних доходів; удосконалення середньострокового бюджетного планування; стимулювання зростання капітальних видатків
Задовільний	Низька частка капітальних видатків; висока питома вага зарплати; обмежені доходи на 1 мешканця	Цільові програми державної підтримки розвитку; співфінансування інфраструктурних проєктів; оптимізація видатків на утримання апарату управління
Низький	Висока дотаційність; значна частка трансфертів; низька частка місцевих податків	Посилення горизонтального вирівнювання; запровадження базових стандартів бюджетної забезпеченості; фінансова підтримка укрупнення або міжмуніципального співробітництва
Критичний	Хронічний дефіцит доходів; надмірні видатки на управління; мінімальні капітальні видатки	Антикризове державне втручання; спеціальні стабілізаційні субвенції; реструктуризація бюджетних зобов'язань; інституційна підтримка управлінської спроможності громад

Джерело: розроблено автором на основі результатів оцінювання фінансової спроможності територіальних громад за 2024 р.

Висновки та напрями подальших з розвідок у цьому напрямі. В умовах децентралізації та воєнних трансформацій фінансовий менеджмент територіальних громад набуває стратегічного значення як системоутворюючий інструмент реалізації державної політики у сфері місцевих фінансів. Результати проведеного аналізу засвідчили, що попри розширення бюджетної автономії громад у довоєнний період, повномасштабна війна зумовила зростання фінансових ризиків, поглиблення асиметрії податкоспроможності та зниження результативності традиційних механізмів міжбюджетного вирівнювання. Запропонована концептуальна модель фінансового менеджменту територіальних громад структуровано поєднує інституційно-економічні, бюджетно-фіскальні та управлінські інструменти державного впливу на формування фінансової спроможності громад і забезпечення належної якості публічних послуг.

Комплексне оцінювання фінансової спроможності територіальних громад за підсумками 2024 року підтвердило доцільність відмови від уніфікованого підходу до формування державної політики у цій сфері на користь диференційованої моделі, адаптованої до специфіки ресурсної бази, структури видатків і рівня інституційної спроможності різних груп громад. Обґрунтовано, що трансформація бюджетного регулювання від переважно компенсаторної логіки до логіки стимулювання розвитку має передбачати розширення податкової автономії, удосконалення формульних механізмів міжбюджетного вирівнювання, активізацію інвестиційних і боргових інструментів, а також інтеграцію фінансового менеджменту громад із політикою післявоєнного відновлення та довгострокового сталого розвитку держави.

Список використаних джерел:

1. Белялов Т. Е., Колесник Т. В., Мацієвич Т. О., Козенко А. О. Управління фінансами територіальних громад в умовах безпекових викликів, розвитку інноваційного підприємництва і Startup. *Актуальні проблеми економіки*. 2025. № 1 (283). С. 291–313. DOI: 10.32752/1993-6788-2025-1-283-291-313
2. Бурик М. М. Забезпечення фінансової стійкості територіальних громад в Україні. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2024. № 6. DOI: <https://doi.org/10.32702/2307-2156.2024.6.11>.
3. Виконання доходів місцевих бюджетів за 2025 рік. Міністерство фінансів України: офіційний сайт. URL: <https://surl.it/bipwdo>
4. Квасній Л., Квасній З., Даниленко Ю. Фінансова політика територіальних громад України в період воєнного стану. *Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики*. 2025. №5. С. 77–88. DOI: 10.55643/fcaptr.5.64.2025.4791
5. Ковальова О.М., Бурлака О.Є. Аналіз проблематики управління фінансовим забезпеченням розвитку територіальних громад у розрізі оцінки їх інвестиційного потенціалу. *Економіка: реалії часу*. 2021. №5(57). С. 55–63. DOI: 10.15276/ETR.05.2021.7
6. Коляда Т. А., Альохіна О. С. Особливості забезпечення фінансової спроможності територіальних громад України у воєнний час. *Проблеми сучасних трансформацій. Серія: економіка та управління*. 2024. № 13. URL: DOI: <https://doi.org/10.54929/2786-5738-2024-13-08-03>
7. Овчаренко Т. Модель фінансового менеджменту в умовах переходу до середньострокового бюджетного планування у територіальній громаді. 2020. URL: https://decentralization.ua/uploads/library/file/702/Financial_Management_Model.pdf
8. Оцінка фінансової спроможності територіальних громад за підсумками 2024 року. URL: <https://decentralization.ua/news/19455>
9. Петрушенко Ю. М., Венцель В. Т., Височина А.В. Фінансова політика місцевого розвитку: монографія. Суми : Сумський державний університет, 2020. 380 с.
10. Пітюлич М. М., Крупка А. Я., Мінкович В. Т., Чакій О. І. Детермінанти розвитку та їх вплив на фінансову стійкість територіальних громад. *Регіональна економіка*. 2023. № 1. С. 34–44. <https://doi.org/10.36818/1562-0905-2023-1-4>
11. Пшик Б.І. Фінансова політика територіальної громади: зміст, особливості, компоненти. *Держава та регіони. Серія: Економіка та підприємництво*. 2025. № 2 (136). С. 82–89. DOI: <https://doi.org/10.32782/1814-1161/2025-2-12>
12. Фінансова спроможність громад у 2024 році у розрізі областей. URL: <https://decentralization.ua/news/19512>
13. Цимбалюк І. О., Павліха Н. В., Корнелюк О. А. Місцеві бюджети як основа фінансової самостійності та конкурентоспроможності територій. *Економіка та суспільство*. 2023. № 55. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-55-107>

References:

1. Byelyalov, T. E., Kolesnyk, T. V., Matsiyevych, T. O., Kozenko, A. O. (2025). "Upravlinnya finansamy terytorial'nykh hromad v umovakh bezpekovykh vyklykiv, rozvytku innovatsiynoho pidpryyemnytstva i Startup" ["Financial management of territorial communities in the context of security challenges, development of innovative entrepreneurship and Startup"], *Journal Aktual'ni problemy ekonomiky*. Vol. 1 (283), pp. 291–313. DOI: 10.32752/1993-6788-2025-1-283-291-313 [in Ukrainian].

2. Buryk, M. M. (2024). “Zabezpechennya finansovoyi stiykosti terytorial'nykh hromad v Ukraini” [“Ensuring the financial sustainability of territorial communities in Ukraine”]. *Journal Derzhavne upravlinnya: udoskonalennya ta rozvytok*. Vol. 6. DOI: <https://doi.org/10.32702/2307-2156.2024.6.11>. [in Ukrainian].
3. Vykonannya dokhodiv mistsevykh byudzhetyv za 2025 rik [Execution of local budget revenues for 2025]. Ministerstvo finansiv Ukrainy, official site. Retrieved from: <https://surl.lt/bipwdo>. [in Ukrainian].
4. Kvasniy, L., Kvasniy, Z., Danylenko, YU. (2025). “Finansova polityka terytorial'nykh hromad Ukrainy v period voyennoho stanu” [“Financial policy of territorial communities of Ukraine during martial law”], *Journal Finansovo-kredytna diyal'nist': problemy teorii ta praktyky*, Vol. 5, pp. 77–88. DOI:10.55643/fcaptp.5.64.2025.4791. [in Ukrainian].
5. Koval'ova, O.M., Burlaka, O.YE. (2021). “Analiz problematyky upravlinnya finansovym zabezpechenniam rozvytku terytorial'nykh hromad u rozrizi otsinky yikh investytsiynoho potentsialu” [“Analysis of the problems of managing financial support for the development of territorial communities in terms of assessing their investment potential”], *Journal Ekonomika: realiyi chasu*, Vol. 5(57), pp. 55–63. DOI: 10.15276/ETR.05.2021.7. [in Ukrainian].
6. Kolyada, T. A., Al'okhina, O. S. (2024). “Osoblyvosti zabezpechennya finansovoyi spromozhnosti terytorial'nykh hromad Ukrainy u voyennyi chas” [“Peculiarities of ensuring the financial capacity of territorial communities of Ukraine in wartime”], *Journal Problemy suchasnykh transformatsiy. Seriya: ekonomika ta upravlinnya*, Vol. 13. <https://doi.org/10.54929/2786-5738-2024-13-08-03>. [in Ukrainian].
7. Ovcharenko, T. (2020). “Model' finansovoho menedzhmentu v umovakh perekhodu do seredn'ostrokovoho byudzhethnoho planuvannya u terytorial'niy hromadi” [“Financial management model in the context of transition to medium-term budget planning in a territorial community”]. Retrieved from: https://decentralization.ua/uploads/library/file/702/Financial_Management_Model.pdf. [in Ukrainian].
8. Otsinka finansovoyi spromozhnosti terytorial'nykh hromad za pidsumkamy 2024 roku [“Assessment of the financial capacity of territorial communities by the end of 2024”]. Retrieved from: <https://decentralization.ua/news/19455>. [in Ukrainian].
9. Petrushenko, YU. M., Ventsel', V. T., Vysochyna, A.V. (2020). “Finansova polityka mistsevoho rozvytku” [“Financial Policy of Local Development”]: monohrafiya. Sumy : Sums'kyi derzhavnyi universytet, 380 p. [in Ukrainian].
10. Pityulych, M. M., Krupka, A. YA., Minkovykh, V. T., Chakiy, O. I. (2023). “Determinanty rozvytku ta yikh vplyv na finansovu stiykist' terytorial'nykh hromad” [“Determinants of development and their impact on the financial stability of territorial communities”], *Journal Rehional'na ekonomika*, Vol. 1, pp. 34–44. <https://doi.org/10.36818/1562-0905-2023-1-4>. [in Ukrainian].
11. Pshyk, B.I. (2025). “Finansova polityka terytorial'noyi hromady: zmist, osoblyvosti, komponenty” [“Financial policy of a territorial community: content, features, components”], *Journal Derzhava ta rehiony. Seriya: Ekonomika ta pidpryyemnytstvo*, Vol. 2 (136), pp. 82–89. DOI: <https://doi.org/10.32782/1814-1161/2025-2-12>. [in Ukrainian].
12. Finansova spromozhnist' hromad u 2024 rotsi u rozrizi oblastey [Financial capacity of communities in 2024 by region]. Retrieved from: <https://decentralization.ua/news/19512>. [in Ukrainian].
13. Tsybalyuk, I. O., Pavlikha, N. V., Kornelyuk, O. A. (2023). “Mistsevi byudzhety yak osnova finansovoyi samostiynosti ta konkurentospromozhnosti terytoriy” [“Local budgets as the basis of financial independence and competitiveness of territories”], *Journal Ekonomika ta suspil'stvo*, Vol. 55. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-55-107>. [in Ukrainian].

Дата першого надходження статті до видання: 11.02.2026
Дата прийняття статті до друку після рецензування: 09.03.2026
Дата публікації (оприлюднення) статті: 30.04.2026